

ДОСВІД АТРИБУЦІЇ ТВОРІВ ІЗ ЕКСПОЗИЦІЇ МУЗЕЮ МИСТЕЦТВ ПРИКАРПАТТЯ

Музей мистецтв Прикарпаття – молодий музей. У 2020-му йому виповниться всього лиш 40 років. Упродовж цього часу наша збірка була і залишається одним із визначальних чинників духовного та естетичного виховання жителів Івано-Франківщини. З метою максимально широкого представлення її унікальних творів планується створення нової постійної експозиції. Це викликало пошук наукових досліджень у сфері атрибуції експонатів, адже значна їх кількість надійшла до нашої збірки як твори невідомих авторів або твори з невизначеним часом виконання. За доволі стислий термін пророблено масштабну роботу, до якої входило і атрибутування експонатів, які того потребували. Ця робота, до слова, не завершилась, триває сьогодні і продовжуватиметься в перспективі. Також потрібно зазначити, що: «ніколи не можна не брати до уваги, а тим більше нехтувати або зовсім відкидати думки попередніх дослідників, адже не ми вперше порушуємо проблеми, і, очевидно, за нами з'являться нові аргументи в доведенні достовірності чи хибності нових поглядів на істину» [1, 234]. Та, враховуючи зроблені атрибуції нехай і визнаними мистецтвознавцями, потрібно не боятись перевіряти їх версії.

Так, наприклад, у путівнику-каталозі «Сакральне мистецтво Галичини XVI–XX століть в експозиції Івано-Франківського художнього музею» скульптуру геніального майстра Йоганна Георга Пінзеля, що свого часу увінчувала балдахін над амвоном у костелі Місіонерів м. Городенки, означено як «Христос – Добрий пастир» [3, 97]. Незрозумілим залишається той факт, чому мистецтвознавець В. Мельник був переконаний, що скульптура, хай навіть суттєво ушкоджена, без голови та обох рук, не містить жодних, хоча б мінімальних ознак усталеного образу Доброго пастиря – ягняти. Натомість у ногах Христа наявні чітко модельовані хмаринки та кінчики крилець відбитої голівки ангелика, подібної за конфігурацією та розміром з тими, що у великій кількості були додатковим декоративним доповненням в інтер'єрі храму, окремі з яких зберігаються на сьогодні у Львівській галереї мистецтв [4, 161]. Переглядаючи скульптурні композиції та іконописні сюжети «Доброго пастиря»

у виконанні різних майстрів різця та пензля, не вдалось віднайти аналогій наявності у ногах Христа хмар, дії цього євангельського сюжету відбувались у світі людей – на землі. Скрупульозно оглянувши всі доступні, датовані початком ХХ століття фотографії амвону костелу Непорочного зачаття Діви Марії, вдалось розгледіти, що руки у Христа розведені в сторони. Виникає питання, яким чином ягня, якого, до речі, зовсім не помітно на знімках, мало б утримуватись на раменах Ісуса. Та й іконографічна рельєфна композиція на амвоні «Ісус у Єрусалимському храмі» за тематикою суперечила б у такому випадку цілісному звучанню такої важливої складової ансамблю, як амвон. Відповідь, зрештою, знайшлася у маловідомому виданні «Костел Непорочного зачаття Діви Марії у Городенці», у тексті опису амвону: «Високомистецький амвон увінчувала скульптура «Розіслання Христом апостолів»... » [2, 28].

В експозиції Музею мистецтв Прикарпаття на огляд відвідувачів представлено скульптуру, яка у фондовій документації значиться як Матвій Полейовський «Єпископ». Друга половина XVIII ст. Дерево, різьба, поліхромія. Львівська школа барокової скульптури XVIII ст. Провести точну атрибуцію даної скульптури та встановити, хто ж насправді наш загадковий «Єпископ» було важко, адже вона збережена не повністю (у святого відбиті обидві руки). Мистецтвознавець В.Мельник у путівнику-каталозі «Сакральне мистецтво Галичини XV – ХХ століть» атрибутував її як твір видатного скульптора Матвія Полейовського «Святий Станислав». Близько 1762 р. з головного вітваря Вірменського костелу м. Станиславова [3, 100]. На архівних світлинах початку ХХ століття чітко простежується, що «наш святий» тримає в руках Євангеліє, на якому знаходяться три кулі. Сумніви розвіялися, перед нами – не св. Станислав, а святий Миколай. Зображати св. Миколая, що утримує Євангеліє з трьома золотими кулями, почали з огляду на те, що на Нікейському Вселенському соборі він захищав тотожність трьох Божественних осіб. Також побутує легенда про трьох бідних сестер.

В експозиції Музею мистецтв Прикарпаття на огляд відвідувачів представлено твір, що у фондовій документації значиться як: Автор невідомий. Німецька школа. «В околицях міста». ХІХ ст. Полотно, олія. З метою надання картині експозиційного вигляду, завідувач сектору реставрації Зеновій Крок провів необхідні реставраційно-профілактичні заходи. У результаті в нижньому лівому куті полотна стало можливим прочитати прізвище художника – Fleischer. Для атрибуції картини дуже важливим є не лише аналіз її лицьової сторони, але і

настільки ж ретельне вивчення її реверсу. Саме вивчення реверсу полотна і дало відповіді на всі запитання. Як виявилось, на нижній і верхній планках підрамника наявні нечіткі написи олівцем. Складність у прочитанні цих написів була викликана ще й тим, що німецький текст виконано рукописним готичним шрифтом. Обробивши світлину напису на нижній планці підрамника, оскільки він є чіткішим, в програмі ACDSee Pro, вдалось прочитати останнє слово напису – Leipzig (Ляйпціг). Інші кілька написів «Dn (Daneben) Schönefeld Leipzig» можна перекласти як «Шьонефельд поблизу Ляйпціга». Здавалось – ось воно, та, переглянувши безліч краєвидів Ляйпціга, з'ясувалось, що перед нами зовсім не це місто. Також, відштовхуючись від зображеного, річка на картині є судноплавною, а Parthe, яка протікає через село Шьонефельд, є найменшою із трьох природних річок в районі міста Ляйпціг, де складно проходити навіть маленьким човнам. Перше речення напису на верхній планці підрамника було прочитано наступним чином: Blick auf Dresden Loschwitzer Weinberg. Перекласти його можна як: Вид на Дрезден. Виноградник у Лошвіці. Існує велика кількість графічних творів із зображенням подібного краєвиду, він був настільки популярним, що з'явився навіть на тарілці мануфактури Meissen – колиски європейської порцеляни.

Друге речення із знаком запитання було частково прочитане як: Römer Garten – Римський сад або Римський дворик. Така версія прочитання не влаштувала, адже вона ніяк не в'язалася із зображенням на картині. Послугуючись табличкою, де навпроти кожної літери готичного курсиву проставлена літера латинського алфавіту, таки вдалось прочитати напис Kömer Garten Haus? – Садовий будинок Кьорнера? Знак запитання в кінці речення свідчить про те, що той, хто зробив цей напис, мав сумніви щодо цього твердження. У пошуках інформації про ймовірного власника будинку з'ясувався вельми цікавий факт. Виявляється, Христіан Готфрід Кьорнер – німецький письменник і юрист, володів виноградником та будинком у селі Лошвіц. На території виноградника знаходився невеликий павільйон. Саме в ньому з 1785 по 1787 роки на запрошення Кьорнера проживав Крістоф Фрідріх Шиллер – німецький поет та історик, і саме тут він завершує свої «Філософські листи», пише драматичну поему «Дон Карлос, інфант іспанський» та за деякими свідченнями на прохання свого друга для дрезденської масонської ложі написав відому «Оду до радості». В результаті пошуків було віднайдено кілька графічних творів, на яких зображено Фрідріха Шиллера та Готфріда Кьорнера, а на дальньому плані видніється вже знайомий для нас краєвид. Таким чином,

картину, яку представлено в експозиції музею, слід атрибутувати наступним чином: Фляйшер (Fleischer). Німецька школа. «Вид на Дрезден. Виноградник у Лошвіці». ХІХ ст. ? Полотно, олія.

Хоч робота по комплексному дослідженню музейних предметів довготривала і копітка, вона надзвичайно корисна, адже кожен новоатрибутований твір стає вагомим внеском у піднесенні публічного іміджу та авторитету нашого музею як власника потужної опрацьованої колекції.

Вважаю також, що давно вже назріла необхідність на постійній основі проводити науково-практичні семінари, курси підвищення кваліфікації, круглі столи та тренінги, де мистецтвознавці та інші спеціалісти могли б обмінюватися досвідом, обговорювати нагальні проблеми атрибутування, дізнаватися про новітні методи експертизи, реставрації та сучасні підходи до проведення наукових досліджень.

Список використаної літератури

1. Вуянко М. Давні українські храми Івано-Франківська. ХVІІ–ХVІІІ ст. : монографія. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2017. 244 с.
2. Костел Непорочного Зачаття Діви Марії у Городенці / О. Каглян, Р. Смеречанський, В. Никифорук ; Культурно-наукове товариство «Гердан». Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2010. 48 с.
3. Мельник В. Сакральне мистецтво Галичини ХV–ХХ століть в експозиції Івано-Франківського художнього музею: Путівник-каталог. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2007. 224 с.
4. Стецько В. Таїна Пінзеля: Мистецький альбом. Київ : Майстер КНИГ, 2012. 168 с.